

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo: „Angelček!“

Štev. 11.

V Ljubljani, 1. novembra 1901.

Leto XXXI.

Jesenska rožica...

Dedek, jaz rad bi sani,
Z njimi bi zdrčal na cesto,
Z njimi pohitel bi v mesto,
Kupil si sladkih rečij —
Dajte mi, dedek sani...!“

„Janko, počakaj še; kje pa je sneg,
Da bi že mogel tjekaj v dolino?
Jedva smo v kleti spravili vino,
Zelen še dol je in hriček in breg —
Janko, počakaj, kje pa je sneg?“

„Dedek, moj dedek, spat bi šel rad,
Zvezde na nebu se krešejo,
Kakor pijane vrté se in plešejo...
Bogek je zlat, jaz bi šel spat —
Noč je že: dedek, spat bi šel rad.“

„Janko, ubožček, ne blédi tako;
Solnce jesensko skoz okence seva,
Ptička sinička tam zunaj prepeva,
Ti si bolan in počivaš lepo —
Janko, moj srček, ne blédi tako!“

„Angelček splaval je — ves iz zlata
Tje na naš vrtec na rožno gredico,
Vzel je s seboj poslednjo cvetico,
Ki je posuta s srebrom bila --
Ej, ej, že splaval je ž njo do neba...“

Jankova usteca se pa smejo,
Dušico belo vzel je krilatec,
Zlati krilatec, zdaj njegov bratec...
Ej, ej, kako je v nebesih lepo,
Sama krasota je, samo zlato...

Jos. Bekš.

„Mamica, kje si?“

(Selko.)

Solnce je vstajalo izza gor. Poslalo je ravno prve žarke, da pogledajo, se je li že umaknila temna noč. In ti so mu sporočili, naj se le dvigne, naj se le prikaže, vse ga željno pričakuje.

Po poti od Dobrave sem je stopal Potokar. Namenil se je bil k fari. Danes je bil sv. Jakob, njegov patron, in na ta dan je šel vsako leto k maši. Šel je bolj zgodaj, da bi pomolil nekoliko v cerkvi, predno gospod pristopijo.

Ob potu je stala velika smreka. Daleč na okrog je razprostirala svoje veje. Prav hud dež je moral biti, da jo je premočil. Po zimi pa je bilo okrog njenega debla vedno kopno — tako široke in goste veje je imela.

Ko je šel Potokar mimo nje, zdelo se mu je, da je slišal prav rahel otročji glas. Obstal je. Ni se motil. V bližini je plakalo dete. Ozrl se je tje proti smreki. Mal fantiček le ležal tam zavit v stare cunje. In Potokar se je sklonil in vzel otroka na roke. Začel ga je tolažiti. Toda mali najdenček ni hotel obmolkneti. Vekal je in vekal. Mesto k fari, obrnil se je Potokar proti domu. Mislil si je, gotovo bo sv. Jakob vesel, če nesem otroka domov, mogoče mu bo bolj všeč, kakor če bi bil šel k maši.

Potokar je nesel najdenčka domov. Na pragu ga je srečala žena.

„Ali nisi šel k maši?“ ga je vprašala začudena. Med tem je zapazila otroka na njegovih rokah in začudila se je: „Moj Bog, kaj pa neseš?“

„I, tam pod smreko sem našel. Pa sem rekel: sv. Jakob me bo bolj vesel, če otroka nesem pod streho, kakor če bi šel k maši.“

„Kaj pa boš ž njim?“

„Veš Mica, odkar sva skupaj, še nisi nikoli rekla: lačna sem, pa nimam kaj jesti — no in če pride en tak v družino — tudi ne bomo še prosili.“

In Mica ni imela nič proti moževi volji. Vzela je otroka v roke, ki je jokal še vedno. Nesla ga je v hišo in kmalu utešila. Jakob pa je stopil v stransko sobo, da sleče praznično obleko.

Jakob, tako so krstili najdenčka, je ostal pri Potokarju.

* * *

Deset let pozneje je hodil Jakob že za Potokarjevo živino po Dolgem hribu. Toda ni bil kakor drugi pastirji. Dečki, ki imajo isti posel, kakor ga je imel on, vriskajo in prepevajo, plazijo se po strmih skalah, plezajo na visoka drevesa. On tega ni delal. Ni prepeval — nekaj žalostnega je ležalo na potezah njegovega obraza. Ni se smejal — mogoče zato ne, ker se ob njegovi zibki ni smehljala ljubljena mati? Ni prepeval — mogoče zato ne, ker ga ni uspavala mati z nedolžno pesmico — le poslušal je ubrano petje

ptičev. Sedel je otožen na skali in zrl doli na polje, kjer se je igral veter s tem, da je zibal zlato žitno polje.

Nekega dne pa je pravil Javornikov Janez — dve leti je bil starejši kakor Jakob — svojim tovarišem na Dolgem hribu:

„Veste kaj! Pa to je prav res, kar vam bom povedal: Potokarjev Jakob ni Potokarjev — tam pod ono smreko ob poti — letos je imela vrana mlade na nji — tam so ga našli.“

„Saj ni res“, se je oglasila večina in gledala Janeza z debelimi očmi.

„Res je, prav gotovo je res! Sinoči so pravili oče našemu hlapcu. In naš oče se ne lažejo — še mene stepejo, če se zlažem.“

Tako so zvedeli Jakobovi tovariši za veliko skrivnost, da je najdenček.

No, in kar so vedeli vsi pastirji na Dolgem hribu, je moral zvedeti tudi on —

In ko je zvedel, tedaj mu je bilo jasno, kaj je vzrok njegovi otožnosti. Čutil je, da nečesa nima, a ni vedel, česa pogrša. Stal je na vrhu, slonel ob veliki hoji in zrl v dolino. Na polju so želi. Plantanovi so imeli ženjice. Za ženjicami pa je hlačal štiriletni Pepček. Bos je bil — strnišče je bodeče — le počasi je šel naprej. In ko je bil blizu matere, tedaj je stekel k nji — nič več ga ni bolelo — in mamica se je sklonila, vzdignila Pepčka na roke in ga poljubila. In ko je videl to Jakob, čutil je, kolik zaklad je mati. V srcu mu je vstalo hrepenenje — pretekkel bi bil hribe in doline, da bi mogel nasloniti glavico na prsi svoje matere. Zaklicati je hotel: „Mamica, kje si?“ da bi odmevalo tam od Triglava — ki se še majhno vidi izza družih gor, da bi odmeval visoki Krim, mogoče bi zaslišala tudi njegova mati, in poklicala bi ga: „Tukaj sem — — le k meni hiti, otrok moj!“ Toda glas je zamrl na njegovih ustnicah — le pol glasno je izgovoril besede: „Mamica, mamica, kje si?“

In bil je še bolj otožen. Gledal je ptice pevke, ko so se selile na topli jug — njegovo srce jim je naročevalo, na pripeljejo mamico k njemu. In ko jih je videl, kako so prihajale spomladi zopet nazaj, gledal jih je tako zaupljivo, kot bi pričakoval, da pride za njimi njegova mati. Toda prihajale so brez sporočila.

* * *

Zapadel je bil prvi sneg. Kjer je klila še pozna jesenska cvetka, zamrla je pod mrzlo odejo. Vrabci so iskali, v katerih svislih bi dobili bolj varno in gorko skrivališče. Drevesa pa so zdihovala pod težo snega, kot bi bila prav na gosto obsuta z belim cvetjem. In črešnja se je čudila, kako je to, da ni samo ona bela, da cvete sedaj belo i vedno zelena hoja.

Tam pod smreko ob poti — ni bilo belo. Mah je zelenel še vedno.

Jakob, tedaj je bil star 19 let, je bil šel nekaj po opravku v župnijsko vas. Pri odhodu mu je bila Potokarica naročila: „Vzemi, vzemi še voziček s seboj in popelji vrečo žita v mlin. Tako lahko opraviš hkrati dve reči.“

Ko je šel nazaj gredé mimo smreke, zapazil je pod njo sključeno žensko osebo. Slonela je ob smreki, glavo je imela naslonjeno na rokah in mižala je.

Zakašljaj je parkrat glasno — žena se ni zganila. Stopil je bliže, ni se prebudila. Prijel jo je za roke, klical jo, spala je naprej. Ustrašil se je — misleč, da je mrtva. Mislil si je, hitra pomoč jo morda še reši. Urno razgrne nekaj smrekovih vej črez voziček in jo rahlo položi nanje ter varno pelje domov.

V gorki sobi je prišla bolnica k zavesti. Pogledala je okrog in vprašala z otožnim, slabotnim glasom:

„Kje sem?“

Toda predno ji je Potokarica odgovorila na njeno vprašanje, hotela je vedeti, ali je žena lačna in kaj bi jela. Bolnica se je zopet onesvestila.

Jakob pa je stal ob postelji in zrl na bolnico. Smilila se mu je uboga ženica; njen obraz se mu je zdel tako mil, odsevala je na njem neka blaga dobrohotnost. In spomnil se je svoje mamice — —. Nikoli je ni videl — ali rad bi, da bi bila njegova mati taka. Te resne poteze na bledem izmučenem obrazu — kako so vabljive! Srce pa mu je napolnjevala neka tiha zadovoljnost. V svesti si je bil, da je storil dobro delo, in to osreči in zadovolji človeka. In ker se bolnici ni hotelo obrniti na bolje, stopil je Jakob k Potokarju in ga pregovoril, naj se popelje v bližnji trg po zdravnika.

Potokar je pripravil sani in pripregel vranca.

Črez dve uri je stal zdravnik ob postelji pri bolnici.

Star sivolas mož je bil zdravnik. Obiskal je že marsikaterega bolnika in pri tem si je pridobil izkušnjo. Spoznal je hitro, ali je rešitev mogoča ali ne.

Ljudje so bili navajeni zdravnika. Kadar je zmajeval pri bolniku z glavo, tedaj so vedeli: na koncu je.

In bliskoma se je razširila novica: „Ta in ta bo umrl. Zdravnik je zmajeval.“

In ko je odhajal od Potokarja, so poročali tako.

Bolnici je nekoliko odleglo. Pogledala je okrog sebe. Uzrla je Jakoba. Dolgo je gledala v njegov obraz.

Ko je odšel iz sobe, vprašala je Potokarico:

„Je to vaš sin, ali le služi pri vas?“

In Potokarica ji je razlagala na dolgo in široko, kako je dobil njen mož Jakoba samega pod ono smreko, kjer je danes onemogla ona.

Bolnica se je razveselila. Komaj je čakala, da bi Potokarica nehala govoriti. Tedaj pa je vzkliknila:

„Moj sin!“

Potokarica pa je hitela vun, da je poklicala Jakoba.

„Glej, Jakob — tako je govorila — saj menda veš, da nisi imel starišev. Toda danes si rešil življenje lastni materi.“

In on je hitel v sobo in obstal ob postelji. Bolnica mu je podala roko in ga je pogledala tako milobna in zaupno. In on je videl, kako je sevala iz njenih solznih oči ljubezen in zahvala. Naslonil se je na posteljo in izpregovoril:

„Moja mati!“

In objel je prvič v svojem življenju svojo ljubljeno mamico, po kateri je hrepenel tolika časa.

* * *

Toda le malo časa se je radoval Jakob svoje matere. Tretji dan je že spala večno spanje in peti dan so jo položili v hladni grob. Da je bilo vse lepo poskrbljeno za njeno dušo, se pač samo ob sebi razume pri taki hiši, kakor je bila Potokarjeva.

In ker ni živel Jakob dolgo pri materi, obiskoval jo je bolj pogosto, ko je spavala v črni zemlji. Pogosto je obiskoval njeno gomilo in molil tamkaj dolgo, dolgo — — —.

In ko je klečal na njenem grobu, zdelo se mu je, da zrè njene mile, blagohotne oči, da gleda njen resni obraz, in upognil je nekoliko glavo in molil še bolj goreče — — —.

„Jaz bom nesel venec.“

(Selko.)

istje je rumenelo. Tupatam je potegnila mrzla jesenska sapa, stresla nekoliko listov in jih raznašala v divjem vrtincu daleč na okrog. Gori po vejah so posedale ptice, gledale željno tje proti jugu in čakale dneva, da se zberó in da poleté tje v gorke kraje.

V sobi pa je ležal bolan mali Jožek. Ptice so si želele iz mrzlega kraja doli na topli jug, a on je hrepenel, da bi smel zapustiti gorko posteljico in iti vun v prosto naravo, ki je lepa v vse oživljajoči pomladi, krasna v gorkem poletju, otožno veličastna v pozni jeseni in črna tedaj, ko se leskeče v brezštevilih sneženih biserih. Vun v prosto naravo si je želel. Saj se je bližal god vseh svetnikov — in ta dan bi bil nesel tako rad venec iz zadnjih jženskih cvetlic na grob rano umrlega očeta.

Toda bolezen mu ni pustila, da bi zapustil gorko posteljico. — Kako naj vstane, ko je komaj premaknil bolno glavico?

A to je trdno upal, da bo nesel cvetlice na grob dobrega očeta, da bo molil ob gomili, pod katero spé skrbni oče. Ako mu je nekoliko odleglo, takoj je vprašal mater:

„Mama, kdaj pojdemo na pokopališče? Je venec že pripravljen? Veste, jaz bom nesel venec.“

„Le nekoliko še potrpi in ozdravel boš in tedaj boš olepšal očetovo gomilo.“

Toda mati sama ni verjela tem besedam. Bolezen je žugala, da ugrabi Jožka, da bo pohitel k očetu tje gori nad oblake, a ne samo na njegov grob.

Medtem se je približeval vedno bolj god vseh svetnikov in ž njim vseh vernih duš dan.

Jožku se je začelo zdravje vidno boljšati. Dasi še ni mogel zapustiti postelje, popraševal je vendar zopet in zopet mater, kdaj ponese cvetlice na grob, kdaj bodo prižgali lučice na grobu dobrega očeta.

„Le še nekoliko potrpi — kmalu boš ozdravel, in Anica ti bo nabrala cvetic in spletla venec, da ga poneseš na pokopališče.“

Polagoma je mali bolniček popolnoma ozdravel. No, in dobra mamica ga je opomnila, naj se zahvali onemu, ki je gospodar zdravja in bolezni, življenja in smrti. In sklenil je svoje nedolžne ročice in povzdignil oči

proti nebu in se zahvaljeval dobremu Stvarniku. Poleg postelje pa sta pokleknila mati in sestra Anica. Tudi oni sta sklenili roke, in iz treh src je kipela molitev v zahvalo Vsemogočnemu, da ni dovolil kruti smrti, da bi pokosila nežno cvetko.

In Jožek je mogel zopet vun pod jesensko nebo.

Na praznik vseh vernih duš pa je stopal z materjo in s sestrico na pokopališče. V rokah je nesel zelen venec — spleten iz vedno zelenega mahu in poznih jesenskih cvetic. Najlepši cvetki, ki ju je vpletel vanj, sta pa bili: hvaležnost in otroška ljubezen do nepozabnega očeta.

Prišli so na pokopališče. Vse polno je bilo ljudi. Tam je žalovala mati na grobu svojega deteta, tam je plakal zapuščeni sin na gomili iskreno ljubeče matere. Tam zopet je krasila sestra grob bratu, ki jo je zapustil še v nedolžnih otroških letih, in pohitel tje nad oblake, da ga vsprejmó krilatci v svojo družbo.

Na grobovih so gorele lučice, brezštevilne lučice, kot so brezštevilne zvezdice, ki se leskečejo na višnjem oboku v jasnem poletnem večeru.

Med vrkami pa so stale temne ciprese in zelene vrbe žalujke. In pripogibale so se druga k drugi, kot bi si pravile velike skrivnosti, kot bi naštevale vse one, ki spé nevzdramno spanje v njihovih hladnih sencah.

Gori v zvoniku so peli zvonovi. Veličastno so se glasili in vabili prebivalce iz bližnjih in daljnih krajev, naj pohité nekoliko na kraj, kjer spé njih sorodniki, kamor ponesó prej ali slej tudi njih telesne ostanke. In množice so vrele od vseh strani skupaj. Staro in mlado, revno in bogato je hitelo na božjo njivo.

Naši znanci so prišli do gomile skrbnega očeta. Jožek je položil na grob zeleni venec in Anica je prižgala luči. Nato so pokleknili vsi na hladno zemljo in molili za večni mir umrlemu očetu.

Jožek pa je bil vesel, da se mu je izpolnila želja, da je mogel položiti venec na grob ljubljenga očeta. Saj ubožec je bil še premlad, da bi mogel čutiti v vsej polnosti prebridko zgubo . . .

Bilo je 10. septembra.

(Črtica, zapisal F. S. Pavlétov.)

Bilo je desetega septembra letošnjega leta. Šola se še ni bila začela, vsaj pri nas ne, to vem prav dobro. Manjkalo je pa samo borih pet dni do njenega začetka. In to je prav dobro vedel Bajtov Tonček, ki je hodil letos že drugo leto, torej že star, izkušen učenec, ki ne rabi nič več tablice in abecednika, ampak že držalo in pisanke. Da je bil ponosen na to čast, je samo ob sebi umevno. Kdo neki pa nima vsaj nekoliko ponosa v svojem srcu?

O nikdo ni brez njega! Tudi oni mali, ki še skoro platno prodajajo, so ponosni na svoje prve hlačice, ponosni pa so tudi šolarčki, katerim visi na zamazani nitki že precej raztrgana gobica iz torbice. Kdo bi torej zameril potem Bajtovemu Tončku, ko je mislil, da je nekaj višjega, bolj učenega kakor oni z abecedniki?

Toliko manj pa še, če vam povem, da ni imel Tonček ovsene slame ali pa plev pod svojimi razkuštranimi lasmi. O nikakor ne! Saj je bil v šoli med boljšimi.

No vidite, sedaj poznate Bajtovega Tončka in veste približno vse, kar je potrebno vedeti o takem junaku.

Sedaj pa vam moram pokazati še drugo osebito, ki je sicer še precej mlajša in manjša, pa za našo povestico enako imenitna ko Tonček. In to je njegova sestra Metka. A nikakor ne smete misliti, da ji je takó ime, ker je kaj rada lizala med — o nikakor ne. Za Margareto so jo krstili gospod župnik, domači pa so ji okrajšali dolgo ime v Metko. No, da se je pa ime tako lepo ujemalo z njeno sladkosnednostjo — je le slučaj. Čuden slučaj! bodete rekli. Prav! — a slučaj je le. Vendar to prav nič ne dé, ta njena lastnost, saj je lizala med le tedaj, če so ga mati dali, sicer pa ne. Mogoče pa tudi ga zato ni lizala, ker so ga mati — ki so poznali to njeno lastnost — prav dobro skrivali.

A to vse je postranska stvar. Drugo, kar je imela Metka na sebi, pa je za nas vsaj tolikega pomena, da je vredno omeniti: Metka je bila prav rada nališpana.

Vedno je hotela biti praznično oblečena in če je bilo njeno krilce kaj zamazano ali raztrgano, ga ni hotela obleči in naganjala je mater toliko časa, da so je morali oprati in zašiti.

Taka sta bila Bajtova Tonček in Metka. Sedaj ju kolikortoliko lahko poznate. Ne, ju še ne poznate, pozabil sem namreč omeniti, da sta oba kaj rada nagajala domačemu kužku, ki je bil njun vedni spremljevalec. Tako vidite, še to sem moral omeniti, sicer bi ne bil njun opis dovolj podroben in natančen.

Sedaj pa le:

Bilo je, kakor sem omenil, desetega septembra.

Mati Bajtova so bili sami doma, ko je prihitela Metka od sosedovih vsa zasopljena, rdečih ličk. Že od daleč jim je začela pripovedovati in govoriti, a mati je niso kar nič umeli, kaj govori in kaj pravzaprav hoče. Se le, ko je pritekla prav do njih, so jo umeli.

„Mamica“, je začela vpraševati, ko se je naslonila materi v naročje, „mamica, kaj niste včeraj rekli, da sem pridna?“

„Ne vem.“

„O ste, ste rekli!“

„Kedaj!“ so se zanalašč čudili mati, ki so že slutili, da bo zopet Metka hotela kaj dobiti od njih. Zakaj vedno jih je ob taki priliki vprašala na prej opisani način.

„Včeraj, ko sem nanesla drv v podpeček.“

„A, tako. No, saj si bila res.“

Sedaj pa je videla Metka, da je prišel zanjo ugodni trenutek, zato je rekla:

„Pri sosedovih prodaja kramarica tako lepe slamnike. Kupite mi enega, mamica, in bom še bolj pridna.“

„Kajpak, še tega se manjka.“

„Oh, dajte no.“

„Ne.“

„Glejte, saj gre že sem.“

Mejtem je prišla ženska s slamniki pred hišo in začela hvaliti blago. Mati so se udali in kupili — saj drag tako in tako ni bil.

Tisto popoldne je bila Metka od veselja vsa izven sebe. Kar že ni vedela, komu bi se pokazala. Obšla je s slamnikom na glavi vse svoje prijateljice — ki so jo kar zavidale. In marsikako malo srčece si je tisto popoldne zaželelo imeti enak slamnik, kakor Bajtova Metka. A kaj hočemo, vsaki materi ni tako lahko kupiti hčerki klobuček, kakor Bajtovi.

Metka je bila že povsodi — le tetke še ni obiskala, ki je stanovala v bližnji, komaj kakih deset minut oddaljeni vasici. In kako rada bi se pokazala tudi njim. A sama se ni upala, predaleč je bilo — in kdo naj bi šel ž njo. Mati? — V delavnik jim je nemogoče, preveč dela je vedno, saj se še kakšno nedeljo komaj odtrgajo od doma.

Spomnila se je Tončka. A kaj mislite, da ji je bilo lahko pregovoriti ga? Kaj še! Tonček ni hotel, pa ni hotel. Naposled, ko mu je obljubila, da mu bo dala ono muciko, ki zamijavka, če se pritisne na stojalce od spodaj

— to muciko je imela za slamnikom najrajše — tedaj, ko mu je obljubila to, potem sta šla. Kar po stezi sta jo mahnila. Tonček si je bil pokrtil mesto klobuka ono očetovo čepico s čopom na koncu in del — kakor je videl očeta, kadar so se odpravljali na semenj — dežnik pod pazduho. Potem sta pa šla. Kužek je bil seveda tretji v družbi... Mati o vsem tem niso nič vedeli, ker jih ni bilo doma.

Teta so bili doma. Skuhali so jima kave, dali kruha in — in... No, kar zmislite se na ime Metka in na ono, kar sem v začetku povedal o nji.

Mej tem pa se je bilo zblačilo in ko sta se Tonček in Metka gostila — se je ulil prav gost, težek dež... Vedno bolj in bolj je padal. V skrbeh sta bila obadva, in kako ne! Metko je skrbel slamnik, Tončka pa očetova čepica. „Hej, to bo joj! si je mislil in vsa zadovoljnost ga je minula. Mislil je samo na to, da bi bil prej doma. Silil je Metko, a tetka ju niso pustili. Zaman se je izgovarjal, da imata dežnik in da ni daleč. Nič pa nič...“

Udala sta se na videz v svojo usodo. Skrbelo pa ju je vendar-le — kaj bodo doma rekli, če ju ne bo domov. Nikomur nista ničesar povedala. Kaj bo, kaj bo!

Teta so za trenotek odšli v skedenj po malo drv, da bi podkurili za večerjo. In to sta videla Tonček pa Metka.

Komaj so se vrata zaprla za njimi — frk, Metka in Tonček sta že koračila pod dežnikom po mokri stezici. Kužek pa poleg njiju.

Dokler sta bila še med drevjem, je še šlo. Prav skupaj sta se tiščala in korakala, kolikor sta mogla. A ko sta dospela na plano — o, joj! Veter je zapihal od strani, vprl se v dežnik ter ga obrnil narobe. In kaplje so padale, lile po Metkinem slamniku, po Tončkovi čepici in zopet po Tončkovi čepici in Metkinem slamniku. In to skozi do domače hiše. Dežnik pa je bil neraben, pokvarjen in potr t... .

Potr ti in pobiti pa sta bili tudi še dve drugi stvarci — Tončkovo in Metkino srčece... .

Zakaj? — —

O tem bi vam naštel več vzrokov, a vem, da ste jih prav gotovo pogodili že sami.

Ali pa morda ne? — Ej, to ste slabiči. In vi že hodite v šolo? — —

A meni...

Raz vejo v elo listje pada,
Šumeče siplje se po tleh...
Jesen naravi v grob poklada,
Kar cvelo ji — v pomladnih dneh!

A meni srce hoče cvetja,
Da ž njim ovenčalo bi grob...
Grob pokopanega poletja — —
Pomladnih lepih — srečnih dob!

Milka Posavska.

Kaj se je pripetilo Štrku na lovu.

a poznate zajca, ne dvomim. In če bi rekel komu izmed vas: opiši mi zajčka!... bi hitro zbral svojo prirodoslovno učenost in mi pričel praviti s prirojeno vam žlobudravostjo:

„Zajec je zgoraj rjavosiv, spodaj bel. Uha so daljša kot glava in so na koncu črna. Velike oči pokrivajo kratke očesne vejele deloma, zgornja ustnica je razklana i. t. d.“

Naštel bi mi še druge zajčje posebnosti in mi pripovedoval o njegovem življenju.

Toda vprašam vas: kdo med vami mi ve povedati, kakega pomena je za zajčje življenje prvi september vsacega leta?

„Ej, kakšnega!“ si mislite v svojih glavicah, kjer se porajajo tolikokrat neumni, bedasti ali pa naivno-smešni načrti.

„Kakšnega neki? Vender ne družega kakor vsi drugi celega leta — —“

A zajci izkusijo vsako leto, da bi morali podčrtati prav za prav z debelim, rudečim svinčnikom v koledarju prvi dan septembra, začetek svojega neprijetnega življenja. Ne trdim sicer, da si vtisnejo v spomin pomen tega dneva, tako da bi rekli drugo leto na predvečer prvega septembra, pasoč se na mastni, bogati paši:

„Ah, bratci, najejmo se še danes v miru in zadovoljnosti, saj se pričnó jutri težave in nadloge našega bednega, zemeljskega žitja.“

Ne!

Ravno nasprotno sem prepričan, da ne misli nobena teh dolgouhih živali med letom na prvi dan septembra.

Kako tudi?

Položite roko na srce in mi povejte po resnici, koliko vas je, ki mislijo med igrani na svoje domače naloge, naj si bodo lepopisne, računske ali slovnične.

Tako delajo tudi zajčki, ko se podé po mladi volnati deteljici v mehkih, toplih pomladanskih ali jasnih, zvezdnatih poletnih nočeh.

Kdo bi si grenil sladke urice življenja s tožnimi vsakdanjimi skrbmi? Naposled ni september na spomlad in tudi ne v začetku poletja.

Toda enkrat pride.

Lovci se ga veselé in se pripravljajo nanj. Zadnje dni avgusta se vadijo v streljanju, se dobrikajo psom, jim mečejo kruha ter jih kličejo s prilizljivim glasom, a ko napočí oni za zajčje življenje pomembni dan, se odpravijo ž njimi v gozd. Čez nekaj minut že čujete veselo lajanje in bevkanje-psov med bodečim brinjem, igličastim borovjem in belimi brezami ter vidite vohajoče pse, kako se podé, gobec ob tleh držeč, čez trnje in kamenje, čez rjavo ilovico in dišečo, vse leto cvetočo reso.

Marsikak brezskrben zajec pusti takrat življenje na križišču potov.

Vidite jih potem na vratih mestnih mesnic z razparanim trebuhom in okrvavljenim hrbtom...

Starejši, previdnejši zajci se spomnijo, da je prišel čas njihovega preganjanja, zapusté njive in parobke gozdov, se umaknejo globoko v gozd in se zarijejo v goščo zarastenih, s sreboto in kopinjem prepletenih drag, skrivajoč se pred psi.

Tudi Štrk je bil lovec. Toda ni bil postaven, zakonit lovec z lovsko pravico, ki bi smel očitno nositi puško in pobijati žival. Imel ni psa. Čemu le? Da bi ga izdal, mislite . . . ?

Za to je bil Štrk prepameten.

Saj se dobi zajec tudi po letu brez psa. Človek mora samo poznati zajčje življenje. Naj ga izžene pes še tako daleč v grmju, gotovo pride na pot in po potu na križišče. No, tu ga je treba počakati.

In še nekaj! Mestni lovci navadno ne poznajo pravih zajčjih potov, se postavijo narobe in čakajo — zaman. Tako je imel Štrk, ki je poznal gozd in zajca bolj kot samega sebe, lepo priliko, postaviti se vedno na najboljše križišče.

Psi so izgnali, zalajali, gonili . . . Iz Štrkove puške se je zablisknilo in zakadilo — —

Lovski tat!

Od vseh strani so leteli lovci s pravico na kraj, odkoder se je čul pok. Zagledali so na tleh svežo kri in zajčjo dlako, a njega, ki je to učinil, ni bilo nikjer. Ugibali so, kdo bi bil in kam bi bil bežal, med tem pa se jim je nedaleč od njih v stelji skrit smejal Štrk in poslušal njihove pogovore.

Ne tajim sicer, da niso nikdar sumili Štrka.

A kaj so mu hoteli?

Zajca je spravil med vejevjem kakega drevesa in šel ponoči ponj, sam pa je prišel, puško skrivši pod suktnjo, čez njive v vas.

Po zimi pa ni potreboval pomoči njihovih psov in se ni zabil postavljati na križišča, ker je sledil v snegu zajca. Ako je vodil sneg v kako drago, je šel okoli drage, da je videl, če pelja ven. Ako ne, je znal, da tiči zajec v dragi. Stopal je torej previdno korak za korakom za sledom in prišel čisto čisto do njega ter mu upihnil življenje. Če mu je ušel, ga je zasledoval iz drage v drago, dokler ni bil njegov. (Konec prih.)

Spomin.

Stal ob bistri reki,
Zrl sem v nje valove,
Od vasi domače
Sem jih krepko plove

Valček je za valčkom
Hitel nemo dalje,
Žalosten spomin pa
Meni v srcu vstal je.

Videl sem ob reki
Kočico mi znano,
Ki sem jo zapustil
Že v mladosti rano.

Videl sem, da mati
V revni, borni koči
Za zgubljenim sinom
Bridke solze toči.

Polži.

(Slika iz jesenskega gozda. — I. Makov.)

o je bilo tako torej, tako, " začel je polž in takoj prenehal, menda, ker se ni mogel takoj spomniti, kako naj bi dobro začel, kakor se taka majhna zadrega tudi nam pogosto pripeti v življenju, najrajše pa takrat, kadar je najbolj sila odgovoriti; že veste menda, kako mislim. „To je bilo lansko leto; ravno takle dan je bil v pozni jeseni. Jaz sem bil prenočil doli pri gozdarjevi koči za zidom. Naj torej tu začnem. Gozdarjeva hiša je bila proti navadi zelo živa. Zgodaj zjutraj je stal pred hišo pripravljen voz. Kmalu sem spoznal, kaj da imajo: gozdarjev sinček je odhajal v mesto v šolo. To je bilo lansko leto, in ko sem to zapazil, veš, da mi je preveliko veselje vzelo ves um in pamet, kar ga nosim s hišo svojo vred po svetu. Ta šolarček je bil najhujši sovražnik ne samo našega rodu, ampak sploh vseh gozdnih prebivalcev. Tako sem vsaj sodil jaz in mislim, da ne napačno. Le pomisli, če je dobil koga izmed nas, del ga je v svojo torbo ter ga odnesel domov, in kdo ve, kaj je delal ž njim. Sumimo lahko, da dobro ne, ker ni nikdar nobeden prišel nazaj povedat, kako se mu godi pri gozdarju; le enkrat je prišel eden — če se ne motim lansko pomlad — jaz sem tovoril s svojo neprecenljivo hišo črez Sivi klanec, saj veš, takrat sem se ravnokar dobro prebudil in takrat sem našel svojega dobrega znanca — kako se je imenoval, ti si ga menda tudi poznal, kako že? . . . Polž je pomislil.

„Slinoced morda“.

„O ne, to je bil, to je bil — no kdo že? . . .“

„A, pusti, naj bo, kdor hoče, pripoveduj dalje.“

„No, eden je bil torej, naj bo že kdor hoče, saj je vse eno. Vprašal sem ga, od kod in kam. Bil je bolan. Rekel je, da se je spomladi zbudil pri Gozdarju za pečjo . . .“

„Za pečjo?“ začudi se oni.

„Da, prav za pečjo. Pravil je, da se je v jeseni zaslinil in potem nič vedel, kdaj je prišel sovražnikom v roke. Vzбудila ga je, kakor vsacega, prijazna, blagodejna gorkota, jel je laziti po zapečku in vsi so vpili po hiši: „Polž, polž!“

„Tako so vpili, a kaj so storili ž njim? Zdi se mi, da je to Slinoced. Naj bo ta ali oni, tako je bilo. On je, nesrečnež, lazil, lazil, in ob peči se je takoj prikazalo nekaj glav. Mogočno so vpili: „polž, polž,“ in se mu smejali. Ko so se ga vsi nagledali, obsodili so ga vsi ob enem . . .“

Polž je postal in gledal svojega tovariša, ta je zadrževal sapo od samega strahu.

„Trdosrčneži,“ rekel je in čakal, kdaj izgovori pripovedovalec ono grozno sodbo, ki se je zvršila nad nesrečnim njegovim sorodnikom. „Gotovo so ga ubili,“ je rekel.

„Kako“, ugovarjal je oni „kam pa misliš? Kaj ti nisem rekel, da sem pozneje ž njim govoril na Sivem klancu?“

„O, saj res!“ in globoko se je oddahnil ter nadaljeval: „Hvala Bogu, saj vidiš, da komaj čakam konca.“

„Ko so se ga vsi nagledali, obsodili so ga torej vsi ob enem, to sem že omenil. Zavpili so vsi hkrati: ‘ven ž njim,’ in neka dobra roka se je iztegnila in nekolikokrat precej trdo prevlekla ušesa mladega dečka, ki se je najbolj veselo smejal, tako da je zdaj naenkrat pokazal dvoje belih sprednjih zob in zajokal. Nato so zopet vsi ponovili: ‘ven ž njim!’“

„Saj so vendar dobri, glej.“

„Le stoj, zunaj je ležal sneg.“

„Ojej, to je druga!“

„Druga, druga. In tisti fantiček ga je odnesel ven na prosto v — sneg. K sreči je menda potem nesrečnež našel listnico, v najhujšem času, ter se tam skrival, dokler ni — v njegovo največjo srečo v kratkem — pomladnje solnce raztopilo sneg in je bilo mogoče oditi v svet. Tako se mu je godilo, a nam niti vsega povedal ni, kdo ve, koliko je prestal revež.“

„Da, da.“

„In z drugimi je ravno taka. Na mojo veliko nesrečo sem se torej jaz tisto noč pripeljal k gozdarjevi hiši. Danes je bil pri gozdarju tudi oni sivi gospod, ki ga večkrat vidimo v gozdu; nazivali so ga gospod profesor.“

„Grozovito neusmiljen“, pridejal je oni.

„Prav praviš, jaz sem že okusil, kaj se pravi priti njemu v roke.“

„Jaz pa srečno še ne; pa Bog me varuj pred njim.“

„Jaz sem se torej pritisnil k zidu in poslušal. Vse je kazalo na to, da odhajata dva naša najhujša sovražnika v mesto in da bo zopet eno leto mir.“

„Niti eno leto ne“, popravil mu je oni.

„No niti eno leto ne, a kaj je rekel? Pojdi, rekel je starec mlajšemu, danes nama je še odprt gozd, pozneje ne bo več; dolgo časa ga ne boš mogel zopet uživati, in kesal se boš za vsako urico, katere nisi vestno porabil v bližini gozda, ko si imel še priliko, zahajati vanj; pojdi, greva nad polže.“

„Nad polže“, vstrašil se je in začudil sopotnik in se ozrl okoli sebe v strahu za svojo varnost.

„Nad polže, pomisli. Kaj sem hotel storiti? Vedel sem, da je na meni ležeča rešitev marsikaterega naših in žrtvovati se za druge, za občo blaginjo kaj storiti, to veš, da je prvo in mora biti prvo med nami, če ne, uniči nas skupni sovražnik. In hitel sem v gozd naznanjat svojcem, kaka nevarnost jim preti. Želja moja je bila storiti, kolikor je še mogoče, saj mnogo pomôči se itak ni dalo.“

„Seveda ne.“

„Kaj naj storim? Takoj v Jarku sem srečal dva svoja sorodnika, bližnja sorodnika. Gotovo se še spominjaš na mladega Hišonosa in njegovega starega strica.“

„Seveda, on je bil najlepši polž na celi gori.“

„Da, da. On je bil kras Golega grebena, a danes ga ni več. Velik lep, kakor junak, a njegova lepota mu je bila v pogubo.“

Polž je kakor v žalostnih spominih zatopljen malo pomislil, potem pa nadaljeval:

„Došel sem ga torej v Jarku. ‚Bežita‘, rekel sem, ker jaz sem ljubil lepega Hišonosa, ki je bil kras našega rodu, in sem se vedno bal zanj. ‚Bežita‘, rekel sem in šla sta z menoj proti grmovju, a starec ni mogel brzo hoditi in ostajal je zadaj. Kaj pa je, kaj pa je, vpraševal je, saj ni nič hudega, stojta vendar, ne puščajta me starca brez moči, brez pomoči. Kaj sem hotel? A Hišonos je bil požrtvovalen. Dasi se mu je odpiralo življenje v najlepših podobah, dasi je bil mlad, poln nad, on ni bežal in šel z onim starim vred. Kmalu so bili sovražniki za petami; a zdaj je bilo prepozno, vsak beg bi bil zastonj. Prišla sta do nas.“

„Glej“, rekel je starec, „tu jih imava na izbiro.“

„Mi smo se skrili v svoje hiše, a vendar sta spoznala, da je mladi Hišonos največ vreden od vseh treh. Vzela sta vse tri, presodila nas, in čez nekaj trenutkov je odletel stari stric Hišonosov daleč v travo. Pregledala sta mene in me, hvala Bogu, izpustila, vrgla sta me v grmovje, a najboljšega sta vzela s seboj.“

„Kam?“

„V mesto. In jaz sem presodil tako, da bo morda celo eden našega rodu kdaj kaj več kot navaden polž.“ Tovariš je ostal in ga gledal z začudenjem.

„Kaj praviš?“

Hišonosa je spravil oni gospod v svojo torbo in ga odnesel v mesto, kaj naj to pomeni? Hišonos je bil kras vsega Golega grebena.“

„Kdo ve, kaj naredijo ž njim, kaj dobrega ne moremo pričakovati.“

„Ti se motiš. Mi imamo preteklost za seboj. Kako slavo je užival naš prednik v nekem mestu na Kranjskem, pomisli ti. Res je bil zaprt in priklenjen, a to je bilo potrebno, ker je bil junak, in se obnašal kot divja zver. Tako je, in še danes ni v najmanjši časti pri meščanih istega mesta, ki je skoraj ravno po polžu postalo svetovno znano.“

„To je res.“

„In dalje, poslušaj uganko: Biba leze, biba ni, roge ima, kozel ni; da, to ni niti biba niti kozel, ampak le polž, ki ima prednost pred obema. Celo po drugih mestih in vaseh so vsprejeli nas kot nekake zaščitnike v svoj grb in ti potem dvomiš o resnici mojih besedij?“

„Dvomim še vedno in le stari izkušeni Lenolez bi me mogel prepričati o nasprotnem . . .“

„Dobro, razsodi naj Lenolez, a videl boš, da sodim jaz prav. Kaj vemo mi, kaj se godi po svetu. Nič ne vemo, a v šolah se učijo mnogo, zato gredo ljudje v šolo, in zakaj bi ne mogli tudi v našem rodu imeti v bodoče junake in učenjake, kakor smo to imeli v preteklih časih? Vsi niso za šolo, zato nas so ogledali naši sovražniki; strica Hišonosovega niso marali, z menoj tudi niso bili zadovoljni. Pa tudi pastirji ne gredo v šole, a gozdarjev gre, razumeš li stvar?“

„Razumem, a ti si vendar preveč misliš, boter.“

„Najbrže nič preveč, a skoraj bomo videli.“

Molčé sta lezla dalje, kajti javor, poleg katerega je stanoval Lenolez, je bil že blizu.

(Konec prih.)

LISTJE IN CVETJE.

Iz zaklada naših pregovorov.

24. Raševine ne šivamo s svilo.

V naravi opazujemo, da so vse stvari, skupno in posamezno, v najlepšem razmerju in soglasju. Tudi pri umetnikih je prva zahteva: pravo razmerje in soglasje. Kaj bi rekli slikarju, ki bi naslikal na dolgih nogah prav kratek in čokot život pa drobno glavico? Kako bi sodili o glasbeniku, ki bi za ženitnino prirejal žalostno godbo, za mrliška opravila pa poskočnice...?

Umetnike morajo posnemati tudi rokodelci, če nam hočejo napraviti prikupnih in dobrih izdelkov. Naš pregovor je tako natančen, da je gledal celó na šivanko in nit, ki jo rabi šivar, in kar streslo ga je, ko je nekoč opazil nekoga, da je debelo pusto raševino šival s tanko lepo svilo, in zakričal mu je po pravici: „Raševine ne šivamo s svilo!“ Tako tudi mi radi zakličemo, če vidimo, da kdo težke reči rahlo poprijema, če hoče neotesanca pridobiti s krotko in plaho besedo, divjega razposajenca ukrotiti brez šibe, brez kazni, ali z božkanjem premagati surovega napadnika, ki zamahuje z debelim kolom itd.

Zastavica (Logograf.)

(Priobčlil Gid Em. Nafr.)

Z „d“ je nekaj ti zlata bila,
Štel malo si še let takrat;
Z „s“ v gozdu je na dan priklila, —
Po deževju pojdi jo iskat.

Z „r“, pravijo, se sama hvali,
Pa le takrat, če dobra je; —
Z „s“ so zidarji jo zidali,
Najvažnejši del hišni je.

S „š“ fej! kar nič ti ne pristuje;
Kdor kremži se, grdo drži,
Z obrazom, ustmi se spakuje, —
Ta, pravim, šibo naj dobi.

(Odgonetka in imena rešilcev v
prihodnji številki.)

Nove knjige in listi.

1. *Rosa Felodvorska*. Podučna povest starišem in mladini. Tretji popravljene natis. V Ljubljani 1901. Založilo „Tiskovno društvo“; tiskala „Katal. Tiskarna“. Cena v mehko vez 60 vin. kart. 80 vin. — Tu imamo zopet v rokah eno onih zlatih knjig, o katerih je opravičena želja: vsakdo naj bi jih vsaj enkrat bral, v vsaki šolski in farni knjižnici naj bi bilo po več izvodov, da bi vedno lahko krožila iz roke v roko. Ako se taka knjiga bere skupno, ima vsa družina dobiček; stariši vidijo, kako naj skrbno vzgajajo svojo deco; otroci spoznavajo, kako naj ljubijo in slušajo svoje stariše; a tudi posli imajo svoj delež; vsakdo

si ob takem berilu blaži srce, ko ima pred očmi tako vrle ljudi. Pa saj je s tem dovolj pohvaljena, če je povedano, da jo je spisal Krištof Šmid. Tudi prevod je skrbno opiljen — kar prenovljen v novi izdaji.

2. *Nedolžnim srcem*. Pesmi s slikami. Zbral Ant. Kržič. (Ponatis iz „Vrtca“ in „Angelčka“.) Ljubljana 1901. Založilo društvo „Pripravniki dom“. Natisnila „Katoliška tiskarna“. Cena kart. 1 K 20 vin, lično v platnu 1 K 45 vin. Po pošti 10 vin. več. — Dvojni namen želi doseči ta prikupna knjiga: z lepimi slikami in primerno vsebino mladini razveseljovati in blažiti srce. Pesmice so mnogovrstne ter se ozirajo na vse poglavitne reči, katere zanimajo mlado neizprijeno srce: najprej knjižica poveljuje praznike Gospodove, spominja se angelov, slavi Marijo, mogočno zaščitnico ljube mladine, katero priporoča še posebej mladinskemu varihu, svetemu Alojziju, ter ne pozabi tudi rajnikov v vicah; nadalje opeva mikavne prizore v zimskem, spomladnem in poletnem času; ozira se na vesele in žalostne dni v mladinskem življenju; daje lepe nauke in svete ter ne prezre tudi preprostega občevanja z živalimi. Vse je tako preprosto in nežno, da je opravičen naslov: „Nedolžnim srcem“. Zlasti za darilo o sv. Miklavžu, o božiču in drugih detinsko-svečanostnih priložnostih je močno priporočljiva po lepi zunanosti in blažilni vsebini.

3. *Venček Mariji*. Napevi za Marijino družbo. II. zvezek. Zložil P. Angelik Hribar. Partitura velja 1 K, vsak glas 20 h, po pošti 10 h več. Naslov: Fr. Peter Rešeta, frančiškan v Ljubljani. Priporočamo prav toplo.

„Vrtce“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h. — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniki dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.